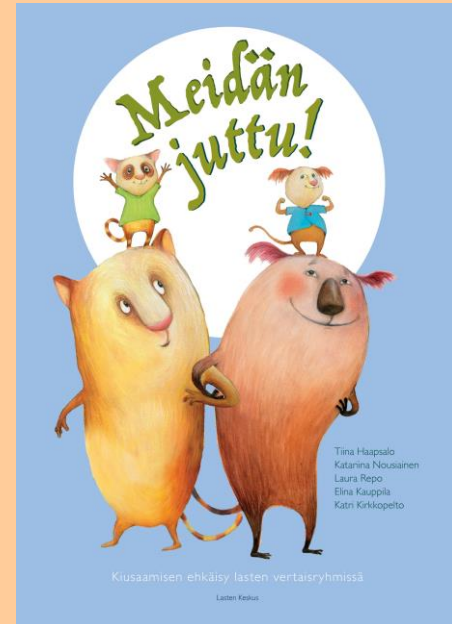
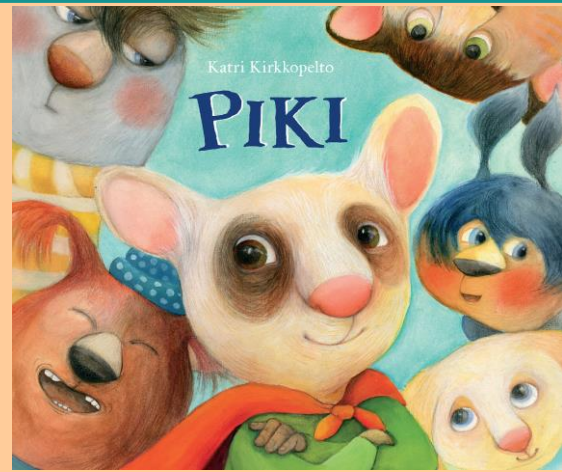


Kauhajoen varhaiskasvatuksen vanhempainilta  
30.11.2022

# Pienten lasten kiusaamisen ehkäisyn toimintamalli

Tiina Haapsalo





## TEKIJÄT



**Laura Repo** (1968-2020) väitteli kasvatustieteen tohtoriksi pienten lasten kiusaamisesta ja toimi aihepiirin asiantuntijana, vaikuttajana ja kouluttajana.

**Tiina Haapsalo** on varhaiskasvatuskouluttaja, työnohjaaja, draamapedagogi, mindfulness-ohjaaja.

**Elina Kauppila** on tunne- ja vuorovaikutuskouluttaja ja mindfulness-ohjaaja.

**Katri Kirkkopelto** on kuvataiteilija, kuvittaja ja kuva- taideopettaja.

3

**Katariina Elomaa** työskentelee erityisopetuksessa sekä varhaiskasvatuksen sisältöjen kouluttajana. Koulutukseltaan varhaiskasvatuksen opettaja ja KK.



# Hyvät vertaissuhteet lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen myötävaikuttajina

Lapsen suhteet toisiin muotoutuvat jo varhain.

Lapsilla on luonnostaan

- Hyväksytyksi tulemisen tarve
- Tarve läheiseen, inhimilliseen kiintymykseen toisen kanssa- ystävyyteen

Ystävyyssuhteet suojaavat lasta negatiivisilta tunnekokemuksilta, torjutuksi tulemiselta sekä kiusatuksi joutumiselta.

Ystävyyssuhde on vuorovaikutuksellista ja antaa molemmille tilaa liikkua ja toimia. Pelkkä vertaisryhmään kuuluminen ei takaa positiivista emotionaalista kokemusta.



# Mitä kiusaaminen pienten lasten vertaisryhmässä on?

Ryhmässä tapahtuvaa loukkaavaa ja vahingoittavaa käytöstä joka johtaa lopulta jonkun sulkemiseen yhteisön ulkopuolelle

- Väkivalta tai sillä uhkaaminen
- Nimittely ja pilkkaaminen
- Nolaaminen
- Selän takana pahan puhuminen

Lapsen ikä ja kehitystaso vaikuttavat siihen, miten tahallista ja tarkoituksellista lapsen toiminta on.

Mikä on kiusaamista ja mikä ei?



# Miksi lapsi kiusaa?

Kukaan ei synny kiusaajaksi. Kiusaaminen ei ole yksilön ominaisuus.

Ryhmässä toimimiseksi tarvitaan monia erilaisia taitoja. Rangaistukset ja syyllisten etsiminen eivät ratkaise itse ongelmaa.

Kiusaavalla lapsella on kehittymättömät vuorovaikutus- ja itsesäätelytaidot. Hän ei pysty säätelemään käyttäytymistään ryhmässä.

Puutteelliset toimintataidot sekä ryhmän toiminnallinen kulttuuri yhdessä kiusaamisen ryhmädynamiikan kanssa synnyttävät kiusaamisilmiön.

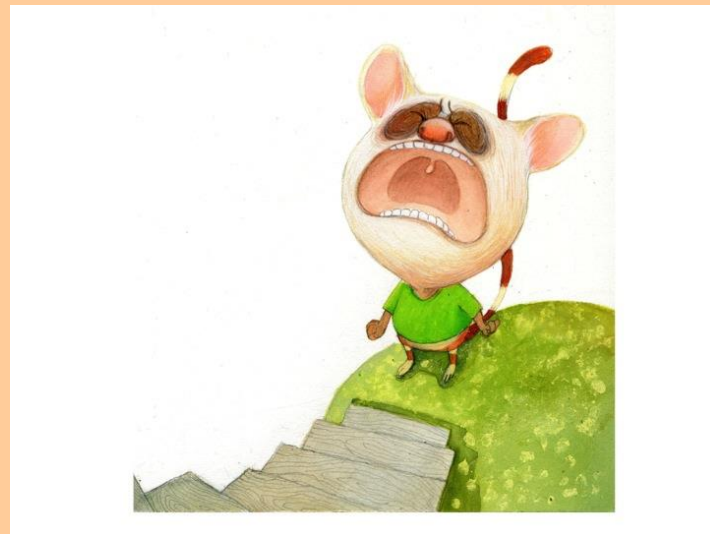


Kiusaaminen on opittu ja monimutkainen ryhmäilmiö, joka on riippuvainen kulloisestakin sosiaalisesta toimintaympäristöstä.

Toimintaympäristön käyttäytymisnormit säätelevät lasten toimintaa, normit voivat olla hyvin erilaisia.

Ryhmässä vallitsevat normit vaikuttavat siihen, miten ryhmän lapset suhtautuvat kiusaamiseen. Kiusaaminen tarvitsee yleisön, siksi jokaisen ryhmän jäsenen rooli on merkittävä.

Roolit ryhmässä vahvistuvat nopeasti ja voivat olla tutkimusten mukaan hyvin pysyviä.



# Lapsen itsesäätelytaidot ja myötätunto kiusaamisen ehkäisijänä

Itsesäätelykykyyn kuuluu tunteiden ja käyttäytymisen säätely

- Kun itsesäätely toimii, on lapsi vähemmän riippuvainen ympäristötekijöistä
- Tunteiden säätely auttaa lasta hillitsemään tunteiden ilmaisun voimakkuutta ja näin auttaa häntä joustavaan vuorovaikutukseen sosiaalisessa ympäristössä
- Haasteena tunteiden ja käyttäytymisen säätelylle ovat vahvat tunteet kuten viha, suru, pettymys, kateus, ahdistus ja häpeä.
- Myötätunto on osa kehittyviä tunnetaitoja





# Jos lapsi kiusaa!

Vanhemmalle on vaikeaa ymmärtää ja hyväksyä sitä että oma lapsi tekee väärin.

Itseään ei kannata syyllistää epäonnistumisesta kasvattajana eikä lasta saa syyllistää.

Tässä tilanteessa lapsi tarvitsee apua. Virheen tehnytkin lapsi tarvitsee myötätuntoa, hyväksyntää ja rakkautta vanhemmiltaan.

Vanhemman tehtävänä on kertoa lapselle, että häntä rakastetaan vaikka ei hyväksytä sitä että hän on kiusannut!

Lapselle puhuttava kiusaamisesta ja kerrottava, että kiusaaminen on väärin. Kerta tai kaksi ei riitä. Keskustelua jatkettava toistuvasti, niin kauan kuin kiusaamista ilmenee.

Lapselta kysyttävä miksi lapsi kiusaa. Kiusaamisen takana on aina jokin syy!

Mikä on saanut hänet tietoisesti/tiedostamattaan kiusaamaan?



# Jos lapsi kiusaa!

Lapsen kanssa on hyvä jutella yhdessä siitä, miltä toisesta tuntuu, kun jää yksin. Lapselle annettava tilaa itse sanoittaa, miltä hänestä tuntuisi, jos jäisi yksin tai tulisi kiusatuksi.

On hyvä käydä myös läpi erilaisia kiusaamisen muotoja, kuten sitä miten sanoilla voi toista satuttaa? Näiden avulla lapsen empatiatunteet heräävät ja saavat hänet helpommin ymmärtämään mitä teot toiselle merkitsevät

Lapselle on kerrottava että hyvä kaveri on sellainen, joka ei kiusaa ja pyytää yksin jääneen mukaan.

Lapsen kanssa sovitaan että nyt on aika alkaa harjoitella reilun kaverin tapoja. Lapselle osoitetaan luottamusta tässä!

Päiväkodin/kerhon varhaiskasvattajan ja lapsesi kanssa sovitaan, että kotiväki saa päivän jälkeen tietää, onko kiusaaminen jatkunut!



## Jos lapsi kiusaa!



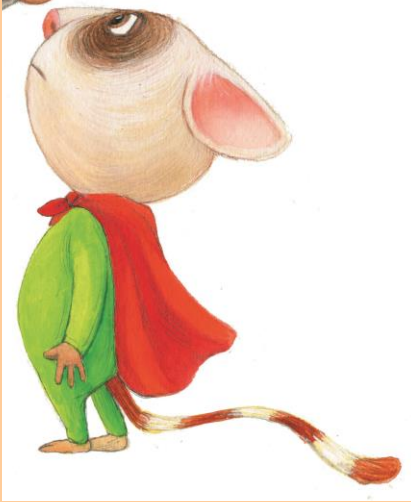
Jos lapsi on onnistunut olemaan jonakin päivänä kiusaamatta, lasta on syytä kehua. Asiaa voi juhlistaa jotenkin, esim. menemällä jätskille tai tekemällä muuta mukavaa.

Jos lapsella on tapana kiusata tai syrjiä, lasta ei pidä päästää leikkimään ilman aikuisen valvontaa!

Jos nämä keinot eivät auta, on otettava yhteyttä esim. kasvatus- ja perheneuvolaan ja **pyydettävä apua.**

# Jos lasta on kiusattu

Jokainen vanhempi haluaisi suojella lasta surullisilta asioilta ja tapahtumilta. Kiusatuksi tuleminen on yksi lasta kipeästi satuttava ja loukkaava tapahtuma.



Lapsen kiusatuksi tuleminen herättää vanhemmassa monenlaisia tunteita.

Miten ihmeessä näin on voinut tapahtua? Miksi juuri meidän lasta kiusataan? Eikö hän osaa pitää puoliaan?

Vaikka asia koskettaa kipeästi vanhempiakin, on heidän tiedostettava että lapsi tarvitsee apua ja tilannetta aletaan selvittämään välittömästi.

Vanhemman on hyvä tiedostaa että ketä tahansa lasta voidaan kiusata. Välttämättä lapsessa itsessään ei ole mitään erityistä syytä tulla kiusatuksi.

# Jos lasta on kiusattu

Kiusatuksi joutuminen on aina vakava asia ja ne kokemukset jotka jäävät hoitamatta, voivat johtaa huolestuttaviin riskitekijöihin lapsen myöhemmälle kasvulle ja kehitykselle.

Ennen kaikkea kiusatuksi tuleminen vaikuttaa lapsen itsetuntoon ja minäkuvaan.

Jokaisella kiusatulla lapsella on oma tapansa reagoida tapahtuneeseen. Toinen voi kokea suurta avuttomuutta, vetäytyä ja toinen purkaa kokemaansa vahvalla vasta-agressiivisuudella.

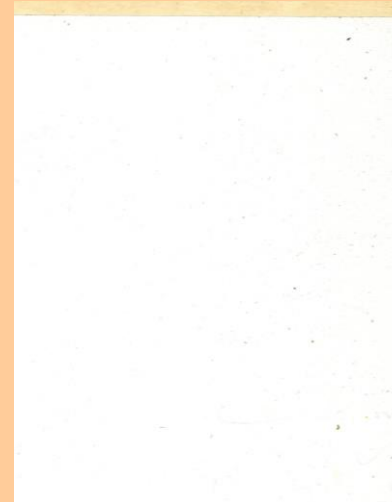
Reagoi lapsi miten tahansa, on tärkeää että hän saa kaiken sen tuen ja avun mitä tarvitsee.

Vanhemman on syytä havainnoida lapsen muuttuva käyttäytyminen ja otettava selvää mistä tämä johtuu?

Joskus lapsen on vaikea tulla kertomaan että häntä on kiusattu.

Vanhemman tulee olla kärsivällinen ja odottaa milloin lapsi on itse valmis kertomaan tapahtuneesta.

Lasta ei saa pakottaa vaan luoda luottamusta lapseen ja viestittää että aikuinen on valmis kuuntelemaan kun lapsi niin tahtoo.



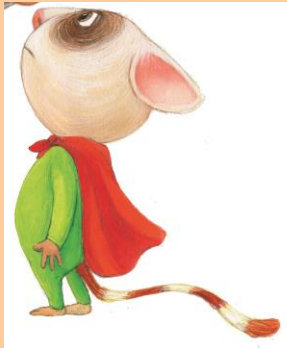
# Jos lasta on kiusattu

Lapsen kertoma tapahtuma ja kipu, kiukku, pelko tai muu tunne tilanteesta, on otettava vakavasti. Koskaan ei saa vähätellä lapsen kertomusta.

Vanhemman tulee kertoa myös lapselle että häntä kohtaan on tehty väärin ja että aikuinen ottaa tässä tilanteessa vastuun tapahtuneesta.

Kiusattu lapsi kokee usein, että kiusaaminen on hänen omaa syytään ja voi sen tähden piiloutua hiljaisuuden seinän taakse.

Lasta on kuunneltava tarkasti ja keskeyttämättä saadakseen selville, mistä tilanteessa oli kysymys, ketä kiusaamisessa oli mukana ja miten he lasta kohtelivat?



Myös lapsen oma toiminta tilanteessa on selvitetävää? Miten lapsi selvisi, mitä hän teki ja mikä häntä auttoi asiassa?

Myös paikalla olevan aikuisen vastuusta voi keskustella. Saiko lapsi apua aikuiselta, kertoiko hän kiusaamisesta?

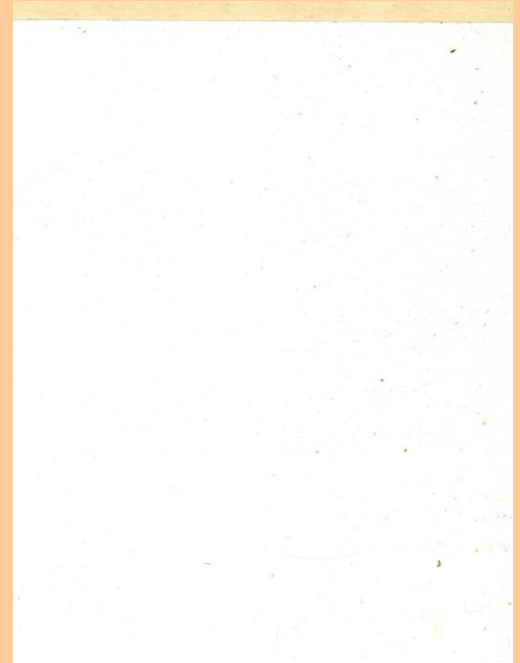
Lasta tulee opettaa olemaan jämäkkä kiusaamistilanteissa.

Lapsen on hyvä oppia itse sanomaan: "Älä kiusaa!"

Lapsella on myös aina oikeus kertoa aikuiselle, jos joku kiusaa.

Lapselle on kerrottava ettei kiusaaminen ole hänen vikansa.

On hyvä keskustella yhdessä siitä että joskus kaikki lapset eivät ole oppineet reilun kaverin taitoja ja kiusaavat muita.



# Jos olet kiusatun lapsen vanhempi:

Joskus on niin, että kiusatulla lapsella on jokin ominaisuus, jonka vuoksi hän herkästi joutuu kiusatuksi tai syrjityksi.

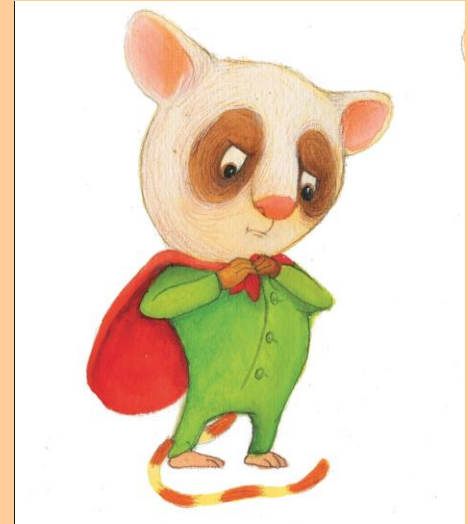
Voi olla, että lapsen sosiaaliset taidot ovat vielä heikot ja hän esim. menee leikkeihin mukaan "väärällä tavalla".

Lapsen kanssa voi kotona harjoitella sosiaalisia taitoja etukäteen. Yhdessä voidaan miettiä fiksuja tapoja mennä leikkiin ja leikkiä toisten kanssa.

Vanhemmat voivat tutustua muiden lasten vanhempiin ja sopia leikkitreffitä tai kutsua joku lapsi kotiin leikkimään.

Yhden kaverin kanssa leikki sujuu usein paremmin ja lapsi voi harjoitella kaveritaitoja sinun "valvovan silmäsi alla".

Jos ongelma pitkittyy, on hyvä **pyytää apua** esim. perheneuvolasta.





# Jos olet jonkun muun lapsen vanhempi:

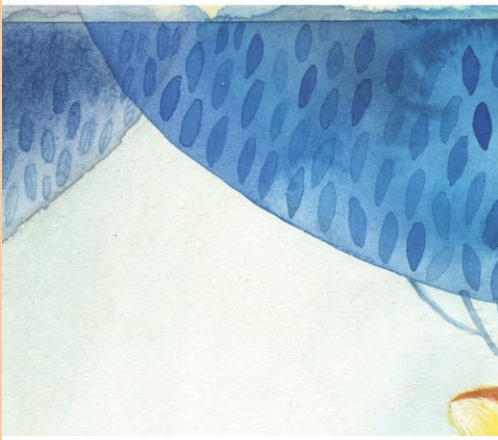
Jos lapsi ei ole kiusattu eikä kiusaaja, vanhemmalla on hyvät mahdollisuudet auttaa. Ensimmäiseksi on hyvä opettaa lapsi vastustamaan kiusaamista.

Lapsen kanssa on hyvä keskustella reilun kaverin tavoista ja siitä, että on tärkeää ottaa kaikki mukaan.

Lapselta kannattaa kysyä, kenen kanssa hän leikkii, kiusataanko päiväkodissa jotakuta tai jääkö joku usein yksin.

Lapselle on hyvä muistuttaa että kiusaaminen on väärin. Samoin se että reilu kaveri pyytää yksin jääneen mukaan.

Lapselle on hyvä opettaa, että jos hän huomaa jotakuta kiusattavan, on aikuiselle mentävä heti kertomaan ja kiusaajalle pitää sanoa: "Älä kiusaa!"



# Mitä voin vanhempana tehdä?

Tunnista tunteet- omasi ja lapsen-  
tunnetaidot syntyvät  
tunnistamisen, keskustelun ja  
vahvistamisen kautta.'

Tiedosta kiusaamisen syyt ja  
ilmiön ryhmäsidonnaisuus.

Sanat luovat merkityksiä- älä  
lokeroi lasta.

Kuuntele lasta- lapsen kokemus on  
totta mutta tarvitsee aikuisen  
näkökulmaa ja ohjausta



# Mitä voin vanhempana tehdä?

Ohjaa oikeaan tapaan toimia.

Rakenna osaltasi yhteistä  
ymmärrystä varhaiskasvatuksen  
henkilöstön kanssa.

Huomioi ryhmään liittymisen  
merkitys  
- Aloitusvaiheessa sekä päivittäin

Kurkista peiliin- sinä olet lapsesi  
peili ihmiseksi kasvamisessa-  
millaisen kuvan näet?



LISÄTIETOA:

[www.pikitoimintamalli.fi](http://www.pikitoimintamalli.fi)

